

FTIT NOTI FUQ XI LOGHOB U TAQBIL TAT-TFAL

GUIDO LANFRANCO

Hafna mill-loghob komuni ta' dari issa spiċċa, u meta jsir trid tkun eċċezzjoni. Hemm xi ftit skejjel, ghaqdiet u individwi li ghadhom ihajjru lit-tfal t'issa jerggħu jilghabu xi loghob ta' l-imghoddi, iżda wkoll jekk dawn jirnexxilhom, fiċ-ċirkostanzi preżenti ma nerghux għalli konna.

Dawn il-ftit li ġejjin kollha kont nafhom fis snin tletin u erbghin, iżda niżżilt magħhom referenzi għax dawn jikkonfermaw dak li kont naf, u wkoll juru li l-għeruq ma jkunux spiċċaw għal kollox

Meta t-tfal ipartu xi haġa bejniethom, biex ma jergax jibdielu xi hadd minnhom iridha lura, kienu jagħmlu bhal patt jew ftehim. Waqt dan il-ftehim kienu jghidu: "Beżqa u xagħra!" waqt li wiehed jaqta' xagħara minn rasu, jqegħdha fl-art u l-iehor jobżoq fuqha, għax "li mar ma jigix!". (1)

Ġie li fokkazjoni simili kienu jghidu:

"Min jaghti ma jergax jiehu, għax imur l-infern jahraq siequ!"(2)

Mill-aktar komuni kienu il-loghob li l-kbar kienu jilghabu mat-tfal zghar u t-trabi, u minnhom hawn bosta varjanti. Infakkru xi haġa zghira minnhom:

(a) Waqt li naqbd u idejn it-tarbija u nċapċpuhomlha flimkien:

Banni bannożzi / Ġejja z-Zija Nozzi

Ġejja bil-lejl / Biex taqtagħlek par widnejn

jew:

Banni bannożzi / Ġej il-papa' ġej

Bil pastizzi tal-habbtejn /

Kollox għal (e.g. Danjela) /

U l-(e.g. Denise) ma ntuha xejn. ⁽³⁾

jew:

Banni bannozi / Ġej il-papà ġej /

Kollox ghal (e.g. Steġhanie) /

U 'l-mamà'(jew isem iehor) ma ntuha xejn. ⁽⁴⁾

(b) Waqt li mmissu wiehed wara l-iehor is-swaba miftuhin

tat-tarbija:

Pizzi pizzi kanna / Dolores di Sant Anna,/

Sant Anna tal-Morin / Ġibli pezza pellegrin,/

(.....) imiss il-fidda / u l-bandiera tal-harir,/

Dudu dudu tela' ma' saqajja, / Ċiċci bilqeghda,/

Mela *one, two, three.*/

u mat-three jinżlu l-isfel bilqeghda jew kokka. ⁽⁵⁾

jew:

Pizzi pizzi kamillo' / Appajpija appajpo'/

Balla l-gagġa ġiġġifo'. ⁽⁶⁾

Pizzi pizzi kanna / Dolores di Sant Anna,/

Sant Anna tal-Morina / Tawni pezza pellegrina,/

Magħref tal-fidda / Bandiera tal-harir,/

Noli kannoli / Nsara qaddisin. ⁽⁷⁾

Minflok "magħref tal-fidda" ġie li jghidu "mogħza tal-fidda" jew "platt tal-fidda", u minflok "noli kannoli" "koni kannoli". ⁽⁸⁾

(c) Xi hadd kbir kien jikteb fuq biċċiet tal-karti, xi ordnijiet jew suggerimenti ta' ċajtiet li jistghu jagħmlu it-tfal. Dawn jitqeghdu ġo kaxxa, u min imissu itella' karta. Skond il-kitba ta' fuq il-karta, it-tfal kienu jobdu l-ordni, u kulhadd kien jiehu gost

jipparteċipa.⁽⁹⁾ Din kienu jsejnhulha il-logħba "Tal-Ordnijiet"

(d) Ta' nteress speċjali nara il-logħba "Tal-Kastig". Tifel jew tifla kbira kienu jrikkbu xi tifel fuq il-hoġor, jew joqgħod wiċċu l-isfel fuq il-hoġor. It-tfal l-ohrajn kollha madwarhom. Il-kbira tghid:

Ara ġejja l-mewt għalik / Biex tixwik u biex taqlik,/

Ara ġejja, ara ġejja, / Din id-daqqa min tahielek?

U hawn xi hadd mid-dawra jagħti daqqa fuq dahar it-tifel mingħajr ma jkun jaf min. Jekk jaqta' min ikun tahielu, dak li jkun joqgħod minfloku. Jekk ma jaqtax, it-tifla l-kbira ttiħ kastig x'jagħmel, bħal ngħidu ahna jigris sa haġt u jirritorna, igorr xi ġebbla minn post għall-ieħor, jitla' u jinzel targa ta' bieb għaxar darbiet, ibus lill xi tifla, irikkeb lil xi hadd wara daharu, eċċ.. Minflok "tixwik u taqlik" kienu jgħidu wkoll "biex tqaxxarlek mustaċċik"⁽¹⁰⁾ Izda l-interessanti hu li hemm min jgħid "Ara ġejja x-xemx għalik" minflok "ara ġejja l-mewt għalik".⁽¹¹⁾ Hija aktar raġonevoli u loġika li tghid "ġejja x-xemx biex taqlik u tixwik" għax hekk ngħidu għall hruq tagħha. Il-mewt tidhol f'xi varjanti oħra kif rajna. Nippreferi nahseb li fl-imghoddi aktar kienu jsemmu x-xemx f'din il-logħba milli il-mewt. Nippreferi ukoll nuża ix-xemx bhala ptagonista fit-taqbila milli il-mewt, għax fejn jidhlu t-tfal m'hemmx għalfejn indaħhlulhom dwejjajq u mewt fil-logħob tagħhom.

Dawn il-konfermi għarhom mit-twegibiet li tawni s-semmiegħa tal-programmi tiegħi fuq ir-radju RTK, bhala parti minn ieħor "Bejnietna" prezentat minn Susan Mulvaney. Uħud minnhom ma tawx isimhom jew fejn joqogħdu.

(1) 15-VI-93, raġel minn Haż-Żabbar. (2) 15-VI-93, mara anzjana minn B'kara. (3) 29-XII-93, mara anzjana. (4) 29-XII-93 Mara ta' 31 sena. (5) 29-XII-93 mara anzjana. (6) 30-VIII-95 Frans Farrugia, Ghaxaq. (7) 29-XII-93 raġel anzjan. (8) 30-VIII-95 mara. (9) 29-XII-93 mara anzjana. (10) 30-VIII-95 Mara 63 sena. (11) 5-I-94 Mara minn Ghajnsielem.